

مؤسسه فرهنگی ایکوموس ایران
گروه تخصصی متن

در حاشیه قانون تشکیل سازمان میراث فرهنگی کشور

دکتر سیدباقر آیت‌الله‌زاده شیرازی

سرمقاله مجله اثر، دوره ۷، شماره‌های ۱۲-۱۳-۱۴

اسفند ۱۳۶۵

بسم الله الرحمن الرحيم

مجلس شورای اسلامی در تاریخ پنجشنبه دهم بهمن یکهزار و سیصد و شصت و چهار لایحه تشکیل سازمان میراث فرهنگی را به تصویب رساند و با اعلام عدم مغایرت آن با موازین شرع مقدس و قانون اساسی از سوی شورای نگهبان در تاریخ ۱۳۶۴/۱۷/۱۶ جهت اجرا به دولت ابلاغ گردید.

متن قانون به شرح زیر است:

ماده واحده- به وزارت فرهنگ و آموزش و آموزش عالی اجازه داده می شود به منظور:

الف- مطالعه و تحقیق در آثار باقی مانده از گذشتگان جهت معرفی ارزش های نهفته در آنها.

ب- انجام پژوهش های باستان شناسی و مردم شناسی و هنرهای سنتی.

ج- بررسی، شناسایی، ثبت و حفاظت از آثار ارزشمند منقول و غیرمنقول فرهنگی- تاریخی^(۱) کشور.

د- تهیه و اجرای طرح های لازم به منظور تعمیر و احیاء آثار، بناها و مجموعه های با ارزش فرهنگی تاریخی.

از واحدهای مشروحه زیر سازمانی وابسته به خود سازمان میراث فرهنگی کشور تشکیل دهد:

۱- مرکز باستان شناسی ایران	تابع وزارت فرهنگ و آموزش عالی
۲- اداره کل هنرهای سنتی	تابع وزارت فرهنگ و آموزش عالی
۳- مرکز و مؤسسه مردم شناسی	تابع وزارت فرهنگ و آموزش عالی

- ۴- دفتر آثار تاریخی
 تابع وزارت فرهنگ و آموزش عالی
- ۵- موزه ایران باستان
 تابع وزارت فرهنگ و آموزش عالی
- ۶- اداره حفظ میراث فرهنگی شهرستان
 تابع وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی
- ۷- اداره کل موزه‌ها
 تابع وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی
- ۸- اداره کل بناهای تاریخی^(۲)
 تابع وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی
- ۹- اداره کل کاخ‌ها
 تابع وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی
- ۱۰- سازمان ملی حفاظت آثار باستانی ایران
 وابسته به وزارت فرهنگ و آموزش عالی
- ۱۱- اداره بیتوتات (کاخ گلستان)
 وابسته به وزارت امور اقتصاد و دارایی

تبصره ۱- کلیه وظائف اختیارات، کارکنان، اموال منقول و غیرمنقول، دیون، تعهدات، مطالبات، بودجه و اعتبارات واحدهای مزبور به سازمان میراث فرهنگی کشور منتقل می‌شود.

تبصره ۲- وزارت فرهنگ و آموزش عالی موظف است از میان کاخ‌های باقی‌مانده از درباریان سابق و وابستگان آنها را که ارزش فرهنگی تاریخی دارد در اختیار گرفته، حفظ و احیاء نماید.

تبصره ۳- آن دسته از کاخ‌ها که فاقد ارزش فرهنگی تاریخی باشد به اکثریت آراء هیأتی مرکب از وزرای فرهنگ و آموزش عالی و بهداشت و درمان و آموزش پزشکی و سرپرست بنیاد شهید برای هر وزارتخانه یا نهادی مناسب‌تر تشخیص داده شود به آن وزارتخانه یا نهاد اختصاص داده می‌شود.

تبصره ۴- وزارت فرهنگ و آموزش عالی موظف است درآمد سازمان میراث فرهنگی کشور را به خزانه واریز کند.

تبصره ۵- وزارت فرهنگ و آموزش عالی موظف است با همکاری سازمان امور استخدامی کشور ظرف مدت سه ماه از تاریخ تصویب این قانون اساسنامه سازمان میراث فرهنگی کشور را تهیه و تقدیم مجلس شورای اسلامی نماید.

تبصره ۶- از تاریخ تصویب این قانون کلیه قوانین و مقررات مغایر با آن ملغی می‌باشد.

قانون تشکیل سازمان میراث فرهنگی کشور را باید اولین اقدام اساسی دانست که نظام جمهوری اسلامی ایران در ارتباط با مقوله میراث فرهنگی کشور به عمل آورده است. قانون مذکور در واقع سرفصل مرحله‌ای نو در تاریخ فعالیت‌های وابسته به میراث فرهنگی در دوران معاصر کشورمان محسوب می‌شود و تأکیدی است بر لزوم حرکتی منسجم و فراگیر در این زمینه، ادغام یازده واحد مذکور در قانون، در قالب یک سازمان، از همین دیدگاه منبعث می‌شود. طبیعت سازمان را قانون، طبیعتی تحقیقاتی، اجرایی قرار داده است و وابستگی آن به وزارت فرهنگ و آموزش عالی به مفهوم تکیه بر مضمون تحقیقاتی فرهنگی آن است. هرچند بحث اساسی درباره ماهیت و عملکرد سازمان را باید به زمانی موکول کرد که اساسنامه سازمان از تصویب مجلس شورای اسلامی گذشته باشد ولی به طور اجمال گونه‌ای جمع‌بندی را با توجه به مصوبه مجلس و مباحثی که در این باره توسط صاحب‌نظران در سال‌های پس از پیروزی انقلاب اسلامی مطرح بوده است در این مقطع از زمان ضروری می‌دانیم تا مگر در حرکت آینده مفید فایده قرار گیرد. سازمان میراث فرهنگی کشور ماهیتاً نهادی است فرهنگی تحقیقاتی که وظیفه

بنیادی آن شناختن و شناساندن ارزش‌ها و ظرفیت‌هایی است که میراث فرهنگی ما به همراه دارد. وظایف سازمان را عمدتاً فعالیت‌هایی در زمینه‌های اساسی زیر تشکیل می‌دهد:

پژوهش و آموزش - حفاظت و احیا - معرفی میراث فرهنگی و ارزش‌های آن. پژوهش زمینه اصلی کار را برای شناختن ارزش‌هایی که باید نگهداری و معرفی گردد فراهم می‌سازد.

آموزش دو هدف زیر را دنبال می‌کند:

- بالا بردن سطح آگاهی‌های عمومی به منظور افزایش قدرت ارزشیابی‌ها در جامعه،

- تأمین خودکفایی علمی و تربیت نیروی انسانی لازم در سطوح مختلفی که با وظایف این سازمان ارتباط پیدا می‌کند.

در تأمین نظرهای فوق در زمینه‌های پژوهشی و آموزشی بدیهی است که سازمان در برنامه‌ریزی‌ها، خود را در رابطه مستقیم با مؤسسات تحقیقاتی، آموزشی و نهادهای اجتماعی فرهنگی و مذهبی می‌بیند.

پژوهش و آموزش امری است مستمر که هر مرحله از آن مراحل گسترده‌تر و متکامل‌تری را در جامعه به دنبال داشته، طیف وسیع‌تری را ایجاد می‌کند.

هدف حفاظت از آثار منقول و غیرمنقول و به‌طور کلی تجلی‌های ملموس و غیرملموس میراث فرهنگی نگرانی از ارزش‌ها و مفاهیم نهفته در آنها است و فراهم آوردن شرایط لازمی است که اصالت و سلامت این گونه آثار را تضمین نماید.

احیای میراث فرهنگی بعد اساسی حفاظت است که مراد از آن زنده نگاه داشتن ارزش‌ها و مفاهیمی است که تداومشان در پیوند دادن حرکت فرهنگی گذشته در جریان خود از حال به آینده حیاتی و ضروری می‌باشد. حفاظت و احیاء به‌طور قطع اقدامی است که به دنبال پژوهش مفهوم پیدا می‌کند و پژوهش و معرفی است که حفاظت را توجیه می‌کند. معرفی حلقه وظائف سازمان را می‌بندد و به آن هویت می‌دهد. معرفی بدون انجام پژوهش، آموزش و حفاظت میسر نمی‌گردد.

معرفی سهم اساسی آموزش را در بالا بردن سطح آگاهی‌های عمومی به عهده دارد. معرفی راه‌گشای پژوهش عمومی و تخصصی در زمینه دستیابی به ارزش‌ها و مفاهیم نهفته در میراث فرهنگی است.

نحوه شکل و میزان معرفی مبین ظرفیت و توان علمی، فرهنگی، اجرایی و نظام کلی سازمان در آینده خواهد بود. نظام کلی سازمان باید به‌گونه‌ای باشد که امکان پیوند و ارتباط متقابل را با نظام‌های مختلف اجتماعی فرهنگی، تحقیقاتی - آموزشی و مردمی را در جامعه قطعیت بخشد، چون تنها از این راه است که قادر خواهد بود به تعهدات خود عمل کند. سازمان در واقع تمام بار پژوهش و آموزش را به عهده ندارد، همه موزه‌ها و نمایشگاه‌ها را برپا نمی‌سازد و نباید توقع داشت که تمام شهرهای تاریخی را مرمت و احیا کند و یا تمام آثار را به‌تنهایی حفاظت کند. ولی باید تمام توقع را داشت که تحرکی موزون، سازنده و هدایت شده‌ای را در سراسر کشور و در کلیه مواردی که به وظایفش مرتبط است، به‌وجود آورد. و در عین حال پیشرفته‌ترین نمونه کار را در این موارد عرضه کند.

با امید ادامه بحث در شماره‌های بعد و با امید دریافت نظریات صاحب‌نظران

* توضیح: پی‌نوشت‌ها ظاهراً در اصل مقاله جا افتاده است. (گروه تخصصی متن)